

V R T E C .

Časopis s podobami za slovensko mladino.

:: S prilogo „Angelček“. ::

Štev. 12.

V Ljubljani, dne 1. decembra 1910.

Leto 40.

Sveća noć.

Daleč, daleč za polji
pesem zveni,
daleč, daleč za polji
božja ljubezen gori,
daleč, daleč za polji
sveće nebo blesti — — —.

Ali nocoj so se dalje blesteće
približale...

Mamice deco so svojo
pokrižale,

irudne oči so v zaspancu
zamižale;

in iz daljine blesteće
pesem prispela je,
gorško čez polja bogata
božja ljubezen zavela je —.

Tiho, tiho nađ nami
pesem zveni,
sladko, sladko nađ nami
božja ljubezen gori,
mehko, mehko nađ nami
sveće nebo sloni...

Zvonimir Erjavec.

Iz knjige sirot.

Josip Vandot.

XIV.

rasno poletno jutro je bilo, ko je stopal Andrejec v dolino. Po gozdu se je oglaševal tuintam samotni ptič; žuboreli so zagorski vrelci in padali čez lepe slapiče. Rosa se je lesketala po travi in košatih vejah. Polahkoma je stopal Andrejec po ozki poti in prepeval veselo pesem. Že teden dni je na planini, kjer je tako lepo in prijetno. Jagnjeta ga že poznajo in se mu dobrikajo, kadarkoli pride k njim. Lepo gredo za njim in ga ubogajo na vsak klic. Vesel je stric Grega, in tudi pastirja Miha in Joža sta vesela, da je prišel Andrejec k njim. Oj, lepo, oj, brezskrbno in zlato življenje na planini! Nikoli več ne stopi Andrejec s tebe, pa če bi mu tudi ponujali pehar rumenih cekinov!

Utihnil je Andrejec, ko je zagledal domačo vas pred seboj. Še enkrat je pregledal šopek planinskih rož, ki ga je držal v roki. Potem pa je stopil pogumno preko pašnika do lepe hišice gospe Amalije. Pod okno je stopil in se odkašljaj. Potem pa je potrkal s prstom tiho na steklo.

Prikazala se je v oknu kodrasta glavica male Nežice. Zagledala je Andrejca in sklenila roke.

„Oj, Andrejec, ti si? Slišala sem, da si na planini, pa vsak dan sem te čakala.“

Andrejec se je posmejal veselo in ji stisnil roko.

„Ej, Nežica, pobegnil sem iz tujine, ker mi ni bilo dobro tam. Veš, tisto delo je tako prebrisanost in učeno, da nisem razumel prav ničesar. Pa tisti razvajeni Slavko! Nežica, nakà — nisem mogel več obstati...“

Nehal se je Andrejec smejati. Zaskrbelo ga je, kaj poreče gospa, ko ga zagleda. Morda bo žalostna; očitala mu bo, da ni maral dobrega, in oštela ga bo... Zato se je nagnil Andrejec bliže k oknu in vprašal tiho:

„Kaj pa gospa, Nežica? Kaj pravijo?“

Takrat pa so se odprla v sobi nekje vrata, in Nežica ni odgovorila. Prikazala se je pri oknu gospa Amalija. Andrejec se je potuhnil in skoro dihati se ni upal. Nežica pa je zaklicala z veselim glasom:

„Oj, mamica, Andrejec je prišel! Pod oknom stoji in se skriva, ker se boji Vas.“

Zagledala ga je takrat gospa, in Andrejec je dvignil svoj klobuček. Sirahoma je pričakoval, da ga prične gospa kregati ali pa da ga celo še ne pogleda. A zmotil se je. Gospa se je nasmejala in mu zaklicala:

„Ahà, begun se je vrnil! Takoj pridi v sobo, da te oštejem!“

Ubogal je Andrejec in šel počasi v sobo. Kakor grešnik je stopil pred gospo in gledal v tla. Gospa pa ga je nagovorila:

„Veš, Andrejec, da si velik črmoglavec? Zakaj mi nisi pisal, da nimaš veselja in zmožnosti do zlatarstva? Takoj bi te bila poklicala nazaj.“

„Mislil sem, da Vam ne bo prav,“ je jecljal Andrejec. „Mislil sem, da... da Vam bo hudo, ker... ker nisem hvaležen.“

„Oj, ti trmoglavček!“ ga je prekinila gospa. „Ne bila bi žalostna, saj vem, da si priden. Vse mi je pisal zdaj gospod Nežič in vse vem. Za to pa nisem nič huda. — Tudi o Slavkotu vem vse. Zdrav je zdaj in se jezi nate, ker si ga vrgel ob kamen.“

„Saj ni res,“ je zagotavljal Andrejec. „Dražil me je, pa se je spotaknil sam in padel.“

„Zdaj sama vem, da nisi za tisto delo,“ je nadaljevala prijazno gospa Amalija. „Dobro, da si ga pustil še o pravem času. Kaj bi bilo takrat, ko bi bilo že prepozno! Nesrečen bi bil vse življenje... Dobro, da se je izšlo tako srečno! — Zdaj mi pa povej, katero delo te najbolj veseli?“

Andrejec ni pomišljal dolgo. Ozrl se je gospe v dobrotni obraz in odgovoril pogumno:

„Pastir bom. Na planini bom pri stricu Gregu pastir. Tako lepo in veselo je tam gori...“

„Kakor te veseli, Andrejec,“ je rekla gospa Amalija. „Ni hujšega na svetu kakor prisiljen stan. Nesrečen je človek vse življenje. Kakor te veseli, Andrejec, tako bodi!“

In vesel je bil Andrejec, da je šlo vse tako po sreči in da ni bil kregan. Ves dan je preživel pri gospe Amaliji. Praviti ji je moral o svojem življenju v tujini in o dolgem popotovanju v domači kraj. Gospa in Nežica sta ga poslušali zvesto. Potem pa je pripovedovala Nežica o mestu in o lepih šolah. Rada se je učila Nežica in je imela veliko veselje do knjig. Zato pa je bila najboljša učenka na vsej šoli.

„Ko postanem velika, bom učiteljica,“ je sklenila svoje pripovedovanje.

Popoldne pa sta preživela Andrejec in Nežica na lepem vrtu. Na klopici sta sedela in se pomenkovala. Saj sta se pa tudi imela dosti pogovoriti. Bratec je pravil o lepih planinah in o radostnem življenju tam gori. Sam sebi se zdi kakor kralj, je dejal. Visoko na skali sedi in gleda dol v dolino, kjer se mučijo ljudje za kosček kruha. Krog njega pa se smeje samo solnce; nebo je tako blizu, da bi se ga skoro dotikal s prstom. Veselo beketajo jagnjeta in se zgrinjajo okrog njega. Gorski potoček šumi in pada čez visoki slap. Kroginkrog pa stoje visoke gore, in njihovi, s snegom pokriti vrhovi se dvigajo visoko nad oblake. Tako krasno je tam, da se mu mora smejati srce v veliki radosti. Zato pa tudi prepeva, da odmeva daleč od visokih tal.

Tako je pripovedoval Andrejec. Lice mu je kar žarelo od same sreče. In ker je bil bratec vesel, je bila vesela tudi sestrica. Kramljala sta in kramljala, in čas je potekel hitro. Proti večeru se je poslovil Andrejec in obljubil, da pride kmalu spet s planine. Potem pa je odšel.

Gospa Amalija in Nežica sta gledali za njim. Davno je že izginil Andrejec tam za skalovjem. Le njegovo veselo pesem je bilo še čuti. Prihajala je visoko s skalovja in je bila podobna pesmi ptice, ki se je vrnila

po dolgi zimi v svoj dragi rodni kraj. Na zeleni veji sedi ptica in žgoli, da človeku srce kar drhti v veliki radosti.

„Oj, srečen je zdaj Andrejec,“ je dejala gospa Amalija Nežici. „Tam v tujini bi gotovo ne prepeval tako. Pač bi bil postal tam gospod; toda kdo ve, če bi bil tudi srečen in zadovoljen? Zdaj bo prebil vse svoje življenje na planini, siromašen in samotni. A zadovoljen bo in srečen bolj kot bogatin, ki sedi na kupih zlata. Preprosto, čisto in zadovoljno srce je več vredno kakor vsa bogastva tujega, mrzlega sveta. Blagor zdaj Andrejcu!“

Prikimala je mala Nežica, dasi ni dosti razumela, kar ji je rekla gospa. Tudi njeno srce je bilo polno sreče, ko je slišala veselo petje bratca Andrejca. Tudi Andrejec ni zdaj več zapuščen; našel je strica Grega, in stric ga bo branil in varoval. Siroti sta bila nekoč; a zdaj sta srečna oba, ker sta našla dve blagi srci, ki ju ne zapustita nikdar.

Tako je mislila mala Nežica, ko je poslušala Andrejčevo veselo petje. Solnce se je bližalo zatonu, ko je utihnila pesem. Le enkrat se je še oglasil vrisk visoko s skalovja; bil je poln srčnega veselja in se je izgubil v temnih prepadih belih snežnikov. Potem pa je bilo vse tiho...

Gospa in Nežica sta vstali potem in odšli čez lepo polje na izprehod. Veseli sta bili obe in sta se pogovarjali in smejali...

XV.

Stric Jožef, stari vojak, je imel navado, da je posedal popoldne na domačem vrtu. Zvest tovariš mu je bil vsekdar Turnov Jožek. Sedel je pri stricu vse popoldne in poslušal njegove povesti o krvavih vojskah in o tujih zemljah. Radoveden je bil Jožek in vedno je hrepenel, da bi šel daleč v tuje dežele in videl vse tisto, o čemer je pripovedoval stric Jožef. Zato pa je tudi pregovoril očeta in mater, da ga dasta v mestno šolo. Zadovoljna sta bila naposled oče in mati in sta sklenila, da ga peljeta jeseni v mesto.

Neločljiva tovariša sta bila zdaj stric Jožef in mali Jožek. Pod široko hruško sta posedala popoldne. Stric Jožef je pripovedoval, Jožek pa poslušal. A nista bila dolgo sama. Prišel je mimo vaški paglavec; slišal je, da pripoveduje stric Jožef lepo povest, in tudi on je prisedel. Prišel je drugi in tretji — in tako se jih je nabrala cela kopica. Stric Jožef, stari vojak, pa je bil zelo zadovoljen, če je imel mnogo poslušalcev.

Tudi danes se jih je nabrala cela kopa. Zadovoljno se je pogladil stric Jožef po dolgih brkih in po gosti, kakor sneg beli bradi. Pogledal je po deci; za trenutek se je zamislil, pa je izpregovoril:

„Danes vam ne bom popisoval krvave bitke, tudi vam ne bom pravil o daljnih krajih. Povedal vam pa bom lepo povest, katere dogodke sem videl na lastne oči. Lepa je ta povest — Bog daj, da se vam vtisne globoko v srce!“

Spet je prenehal stric Jožef in se odkašljal. Radovedno ga je gledala deca in je komaj čakala, da prične stric. Jožek je že odprl usta, da bi malo izpodbudil starega vojaka. A že je pričel stric Jožef.

„Visoko tam gori v skalovju Razora in Prisojnika se širi skrivnosten gaj. Nihče še ni stopil tja, ker nobena cesta in nobena stezica ne pelje v

tisti gaj. Pravijo, da cveto tam gori najlepše planinske rože in pojejo ptiči, ki imajo popolnoma zlate peruti. Sredi tistega gaja pa stoji srebrn gradič. Ravni in visoki stolpiči se dvigajo proti nebu in se lesketajo v svetlih solnčnih žarkih. V srebrnem gradiču pa je vse polno sob, ki so iz čistega zlata. Mize, omare, stoli, stene — sploh vse v gradu se sveti v rumenem zlatu. V tistem gradu stanuje starček. Dolgi, beli lasje mu padajo po ramenih, a srebrna brada mu sega do pasa. Lep in častitljiv je ta starček. Služi mu angel, katerega je Bog poslal naravnost iz nebes, da pomaga starčku. V veliki dvorani leži na dolgi mizi debela, zlata knjiga. V tisti knjigi so zapisane vse sirote, ki živijo brez staršev žalostno življenje po svetu. Angel plava ves dan nad širno zemljo in gleda, kakšna dela delajo sirote. Zvečer se pa vrača v srebrni grad in pripoveduje starčku vse, kar je videl. Starček pa piše v zlato knjigo dobra in slaba dela. Kadar je vsa stran popisana in polna dobrih del, in je stran slabih del prazna, izbriše starček ubogo siroto iz knjige. In takrat se zgodi, da postane sirota srečna. Blag dobrotnik stopi k njej in jo vzame k sebi. Skrbi zanjo in jo varuje in čuva. Sirota pa je srečna zdaj in pozabi vse bridke in težke ure, ki jih je doživela kdaj, ko je bila še sama in zapuščena na svetu.

Zgodilo se je, da sta živela v našem kraju bratec in sestra. Umrl jima je dobri oče, a čez nekaj let tudi zlata mamica. Uboga sta bila zdaj in nista imela nikogar na vsem širokem svetu, razen strica, ki je bil sam siromak. A bila sta pridna in bogaboječa. Niti enega slabega dela nista storila. Ni čudno torej, da je bila stran v zlati knjigi kmalu polna. Izbrisal je neki večer starček deklico iz knjige. Stopila je k njej bogata in imenitna gospa in jo vzela k sebi kot hčerko.

Tako je dosegla sestra svojo srečo. Bratec pa je šel v daljni svet, misleč, da najde tam svojo srečo. A zaman jo je iskal. Hudo mu je bilo v tujini; zato se je obrnil in povrnil se je po dolgih dneh v domovino. Našel je skrivno pot v prelepi gaj med Razorom in Prisojnikom. K častitljivemu starčku je stopil in ga vprašal: „Kako dolgo še, da me izbrišeš iz zlate knjige?“

Starček mu pokaže njegovo stran in odgovori: „Glej, samo še eno dobro delo manjka. Pojdi in stori še tisto dobro delo.“

Deček odide iz srebrnega grada in se razjoče na zeleni planini. Sam je na širokem svetu, siromašen in raztrgan. Preslabotne so mu roke, da bi storile komu dobro . . . In deček sedi na planini, in solze se mu svetijo na bledih licah.

Z višine pa ga gleda angel, starčkov služabnik. Zasmili se mu ubogi deček. Zato poleti v srebrni grad k častitljivemu starčku, pa mu pravi: „Izbriši revnega dečka iz knjige! Pač mu še manjka eno dobro delo. A glej, častitljivi starček! Koliko je moral pretrpeti ubogi dečko na svetu, a ni mrmral in se pritoževal. Ali ni to tudi dobro delo, o častitljivi starček?“

Za trenutek pomisli starček, potem pa pravi: „Resnico govoriš, zlati angel.“ — Odpre dečkovo stran in ga izbriše iz zlate knjige.

Se vedno se joče deček na planini. Noč je že legla na tihe gore, in mesec sije že na mirne planine. Takrat pa pride star planinski pastir. Zasmili se mu deček in na svojih rokah ga ponese v kočo. Kakor oče ga ljubi in varuje in čuva. In odtakrat ni bil deček več sirota; kajti v starem pastirju je našel zaščitnika, našel je — cčeta.

„Končana je ta povest,“ je sklenil stric Jožef. „Bratca in sestrico gotovo vsi poznate, saj sta iz naše vasi.“

„Kovačeva dva sta,“ so vzkliknili vsi.

„Da, Kovačeva dva sta,“ je pritrdil stric Jožef. „Veste, zato sem vam povedal to povest, da si jo zapišete globoko v srce. Dosti sirot boste videli v svojem življenju, a ne zaničujte jih! Ljubite jih in jim delajte dobro! Kajti reve so in imajo vkljub svoji siromašni obleki zlato srce. Hvaležni vam bodo za vsako najmanjše dobro delo in trudili se bodo, da vam povrnejo stokrat tisto dobro delo. Zato jih nikar ne prezirajte, ampak jih ljubite kot svoje bratce in sestrice.“

Stric Jožef je utihnil. Deca je molčala dolgo in premišljevala stričeve besede. Globoko v srce so ji šli zlati nauki in gotovo jih ne bo pozabila nikdar v svojem življenju. Saj zlati nauki so kakor seme, ki pade spomladi v zemljo. Zbudi se solnce; seme prične kliti, in iz kali se dvigne lepa roža. Lepo cvete roža, in vsako oko je radostno, ko jo zagleda . . .

* * *

Davno so že pokopali strica Jožefa, starega vojaka. Leta bežijo kakor veter nad zeleno planino. Pokopali so tudi blago gospo Amalijo kraj dragega, gorko objokovanega sina. Vsa dolina je žalovala za njo, posebno reveži in sirote. Kdo bo skrbel zdaj zanje, ko je odšla zlata gospa? — A zapustila jim je gospa Amalija zvesto naslednico — Nežico.

Nežica je postala učiteljica v domači vasi. Ljubili so jo otroci in kar prestati niso mogli brez nje. V lepi hišici so jo obiskovali v prostem času, in gospodična učiteljica je bila tako prijazna z njimi! Sama je stanovala tam s staro gospodinjo. Pravili so, da je silno bogata, ker je podedovala za gospo vse. A Nežica ni obdržala zase vsega. Delila je z reveži, ki so jo častili kakor angela, ki je prišel na zemljo, da jih osreči.

Le svojih dveh blagih mamic ni mogla pozabiti. Lep spomenik se je dvigal kmalu na grobu gospe Amalije kakor tudi na tihih gomilah očeta in mamice. Kakor davno, davno v mladih letih, tako je tudi zdaj Nežica povijala v jutranjih urah šopke. Nosila jih je na pokopališče in okrasila z njimi drage grobove. Dolgo je klečala tam in molila.

Ob nedeljah pa je prišel včasih s planine Andrejec. Pogovarjala sta se z Nežico o nekdanjih in bodočih časih. Vzrastel je bil Andrejec v krepkega moža, da ga je bilo veselje pogledati. Po stricu Tonetu je podedoval malo domačijo. A ni je upravljal sam. Prepustil je to Črnetovemu Jožetu in njegovi materi. Kajti že davno je umrl gospodar Črne, kmalu potem, ko so mu prodali domačijo, ki jo je napravil tako lahkomišno. Smilila sta se Andrejcu Jože in njegova mati, pa jima je prepustil stričevo

domačijo. Samo zase in za strica Grega si je izgovoril vežno sobico, kjer sta stanovala skupaj v mrzli zimi.

Zaman je ponujala Nežica bratu denar, da si kupi polja in živine. Trdovratno je zmajeval Andrejec z glavo, pa ji je odgovarjal:

„Pusti tisto, Nežica, pusti tisto! Veš, jaz nimam veselja in daru za kmeta. Pastir ostanem do smrti. Tako mi vелеva srce, in pri tem sem srečen in zadovoljen. In kaj hočem še drugega?“

Naposled je izprevidela tudi Nežica, da ima Andrejec prav. Ni mu več prigovarjala; samo to ga je še prosila, naj se preseli stari stric Grega v njeno hišico. Po dolgem trudu se je posrečilo Nežici, da je pregovorila starega planinskega pastirja. In preselil se je Grega na širni pašnik, in Nežica mu je stregla ljubeznivo.

V dolgočasnih zimah, ki jih je moral Andrejec preživeti v dolini, ni mogel biti brez strica. Zato se je preselil tudi on k Nežici. Živel so lepo in prijetno življenje. V čisti radosti so jim tekli dnevi, in hitro je minila zima. Pa je odšel Andrejec spet na planino, a stari Grega je ostal sam z Nežico doma v dolini.

Postaral se je stric Grega. Blizu devetdeset jih je že imel na hrbtu. Težko je že hodil. A vendar je odšel včasih malo povasovat po hišah. K peči se je vsedel in vlekel iz svoje pipe. Smehljaj se je vedno zadovoljno in veselo.

„Dobro se vam godi, Grega,“ so mu govorili ljudje. „Živite kakor ptiček na veji.“

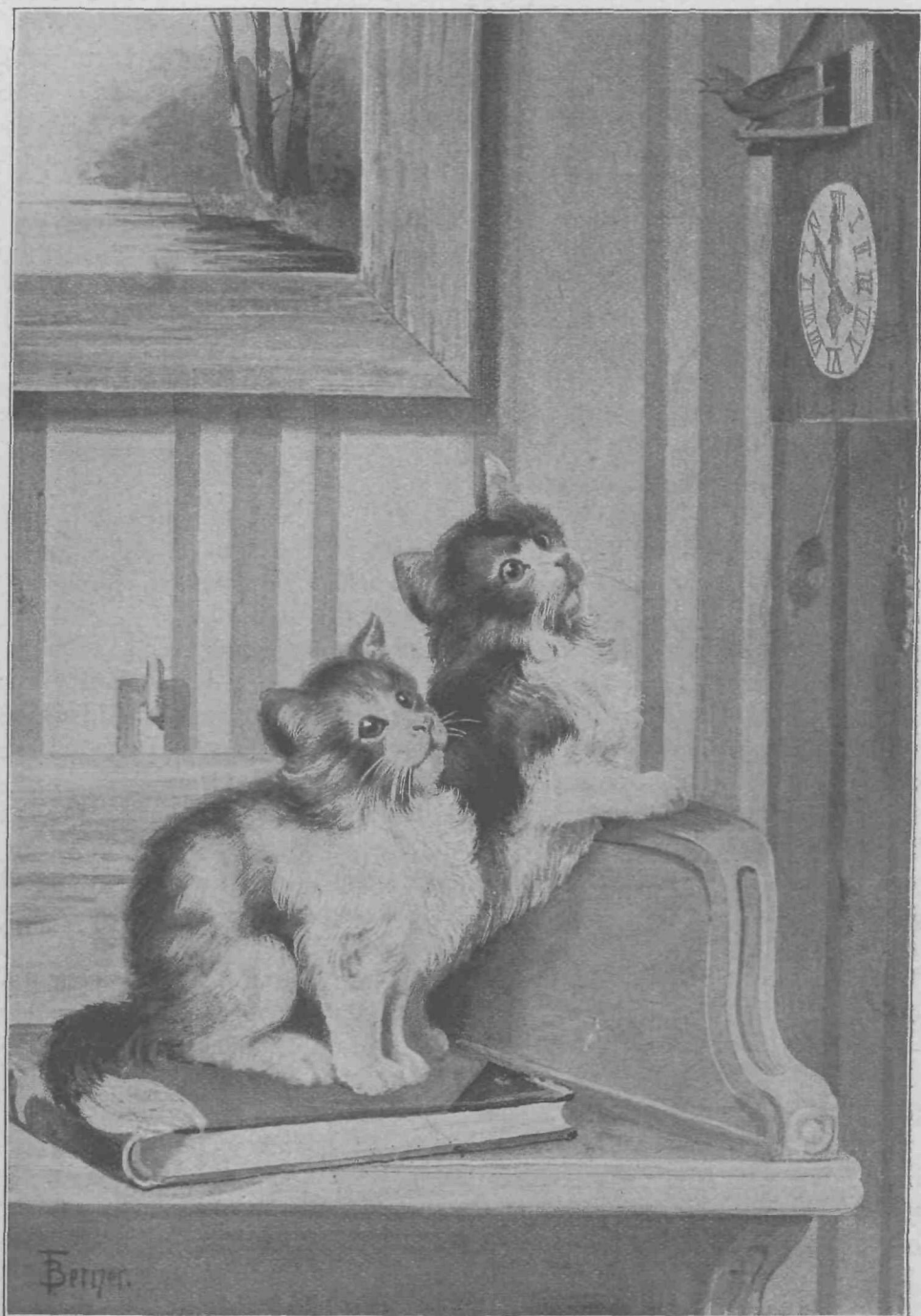
Pokimal je Grega z glavo. „Zahvaljen bodi Bog,“ je odgovoril. „Ej, nisem zaslužil, da me je nagradil tako, nisem zaslužil. Za malo ljubezni, ki sem jo imel do uboge sirote, pa tako plačilo... Nisem zaslužil, ej, nisem zaslužil...“

Včasih je pa le postal stari planinski pastir žalosten. Tedaj je bilo, ko je sedel za hišico in strmел na planine. Glej, tam gori je preživel skoro vse življenje! Krasne ure so bile tam na planini in toliko radosti in sreče! A zdaj je postal star — noge so mu opešale, pa nikoli več ne pride na svojo ljubo planino. A on tako hrepeni po njej! Poletel bi tja gor in zavriškal, kakor je davno, davno... A strte so mu peruti, da se ne more dvigniti več, in nikoli več ne pride na svojo ljubo planino!

Zasolzele so se starčkove oči. Pa takrat je že prihitela Nežica iz hiše. Oklenila se je krog njegovega vratu, in ker je videla, da je žalosten, mu je govorila samo vesele stvari. Tolažiti ga je hotela in razveseliti.

Pogledal je starček v njen smejoči obraz. Izginila je potem vsa žalost iz njegovega srca in prišla je radost in se mu je smehljajala tako lepo. In kmalu se je smehljajal tudi sivi planinski pastir, kakor se je smehljajal vedno od jutra do mraka v svoji lepi, prijetni starosti...

Kako se motita! Ta ptička ni živa! •

Stara mati božičuje . . .

Prišel je najlepši večer, kralj vseh večerov: sveti večer. Tihe sanje je prinesel po hišah, tiha radost je prišla z njim. Tudi v kočo pod goro je stopil in obiskal staro mamico, ki sama živi v tem tihem, malem domovju. In tudi danes, na sveti večer, je starka sama; edina tovarišica ji je drobna lučka, ki brli pod stropom, in male jaslice, ki jih je naredila starka v spomin temu svetemu večeru.

Kdo pa naj tudi božičuje z njo? Njen mož je umrl že pred leti v daljni Ameriki. Njena hčerka Angelica je umrla, ko je bila stara komaj dvajset let. Sin Janez ji pa živi v tujini — kdo ve, kje. Že deset let ga ni bilo domov, že pet let ji ni ne pisal, ne sporočil, kje je.

Sama božičuje starka, ločena od sveta kakor koča, v kateri prebiva. Z žalostnimi mislimi obhaja sveti večer, a vendar vdano in zadovoljno kakor malokdo.

Pokropila je svoj mali hram z blagoslovljeno vodo in ga pokadila z dišečim kadilom. Skuhala si je čaja, ki se je kaj prilegel, nato pa je naslonila staro glavo v dlan in se zagledala v male borne jaslice.

V hlevčku sveta Mati in rednik Jožef, nad hlevcem zlata zvezda-vodnica; okrog po gričku pa raztresene črede ovac, med njimi pa gode pastirček na piščal. Tam v kotu je več pastirčkov skupaj, in bel angel jim je prinesel ravno veselo poročilo: „Ne bojte se; danes je rojen Rešenik sveta!“

Starka vidi vse to in zdihuje, naj tudi njenega sina nase potegne božja ljubezen, če morda tava v zmoti; naj bode Jezus rojen tudi za sina Janeza.

Zagleda se starka v pastirčka, ki je ravno prignal k hlevčku mehkorunega janjčka.

„Ej, če bi bila jaz ta pastirček, in janček moj Janez,“ vzdihne starka. Debela solza ji kane na lice. Morda se je zbalala, da se je mogoče njeni sin obrnil s prave poti, da morda tava v senci zmote in pregrehe, in to jo je zbolelo. Morda pa se je spomnila, kako je sama in zapuščena, sin pa božičuje morebiti ravno tako osamljen in zapuščen kdovekje v tujini, ki je mačeha. Morda pa je bilo oboje, in to jo je zbolelo, da je zajokala.

Spomnila se je tiste ure, ko se je poslavljala njen sin; spomnila se je, kako ji je obljuboval, da se kmalu vrne. A sedaj — ni ga. In že deset svetih večerov božičuje sama. Koliko noči je presanjala v sladkem hrepenjenju, češ, morda se le vrne, a ni ga bilo. Kolikokrat, ko je bila viharna in temna noč, je prižgala na okno lučko, češ, danes morda le pride v tej temni noči. Prižgem lučko, da ne izgreši koče. Prižgala jo je in postavila na okno, a sina ni bilo. Kolikokrat je gledala podnevi skozi okno doli po stezi, ki pelje iz vasi, ali ne bo morda zagledala mladeniča, ki ji bo vesel zamahnil s klobukom v pozdrav, ki bo zamahnil z robcem in zavriskal, ko zagleda rojstno kočo. Čakala je kakor Tobijeva mati — a ni ga bilo.

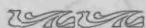
In danes je že deseti sveti večer, kar ni sin božičeval doma, kar je sama s svojo žalostjo. Tako je razmišljala starka in počasi, počasi, da ni

vedela kdaj, je zadremala . . . Lepe sanje so jo objele: Prišel je sin, ravno danes, ko je sveti večer. Tako lep je bil, zrastel je in imel je brke. Prišel je in objel mater. „Mati, prišel sem, da božičujeva skupaj po desetih letih. Hudo je v tujini, mati; pa sem prišel, da bom pri Vas. Vaša ljubezen me je pritegnila,“ je rekel in jo objel.

Zdramila se je starka in nekako plašno in neverjetno pogledala. Gledala je, kje je sin, ki je stal ravnokar pred njo — a ni ga bilo. Bridkotesno je postalo starki pri srcu, da bi zajokala kakor dete — — —

Pa čuj! Začujejo se koraki . . . Nekaj je potrkalo na vrata . . . odprla so se, in sanje so postale resnica. Stal je sredi sobe lep mladenič. Mati je planila k njemu in ga objela, kakor more objeti edinole mati sina, ki si ga je želela nazaj, domov dolga leta. On pa je rekel: „Mati, prišel sem da božičujeva skupaj po desetih letih. Hudo je v tujini, mati, pa sem prišel, da bom pri Vas. Vaša ljubezen me je potegnila nase.“ Tako je rekel Janez in ihtel veselega svidenja na prsih materinih. Zdajci pa so se oglasili mili božični zvonovi in še nikdar niso peli tako blaženo Janezu in njegovim materi kot ta večer . . .

Bogumil Gorenjko.

Odmev božične noči.

Bila je božična noč . . .

Rahle in omahljive so bile stopinje v mehkem snegu, v tej lepote polni božični noči, ob svitu blede lune. Šel sem skozi gozd in zaslišal zvon. Kako čudno so mi doneli na uho ti nebeškozvoneči glasovi!

Zvonenje v tej nočni tihoti . . . Oh, kako to prešine človeku srce, dvigne mu misli in mu za kratek čas olajša trpljenje.

Zdelo se mi je, kakor da sem v poletnih večerih na vrtu in kakor da poslušam mило petje planinskih vil. — Ko pa je nehalo zvoniti, sem se vzdramil. Čudno se mi je zdelo ter sem premišljeval . . . Bila je božična pesem — sem rekel — in stopil iz gozda na plano . . .

* * *

Bil sem v koči na bregu in gledal sem skozi okno po dolini. Drevje se je šibilo pod težo snega. S snegom pobeljene hiše so bile razsvetljene; cerkvena na holmcu pa se mi je zdela kakor straža, čuječa nad vasjo v tej lepi božični noči.

Zagledal sem v dolini luči; bile so goreče baklje. Ob njih svetlobi so šli ljudje v cerkev. Šli so počasnih korakov in zaviti v gorko obleko. Zvonovi so zapeli, ustavili so se ljudje za trenotek, potem pa zopet speli naprej s počasnim korakom . . .

Gledal sem v dolino in čul sem zvonove. Zdelo se mi je, kakor da pojó glorio v čast Novorojenemu.

Utihnila je božična pesem; jaz pa še često sanjam o nji.

Fr. Ser. Bogdanov.

Skrbi in radosti božične noči.

Prav dobro se še spominjam one zime. O božiču je bilo. Mraz pa tak, da že več let potem ni bilo takega; pa kaj pravim, več let: nikdar ni bilo odtedaj več takega mraza kot oni božič. Hreščalo je pod čevlji, kot bi ti kdo rezal rezanico za petami, in nosnice ti je stiskalo, da ti je kar zapiralo sapo.

Toda vkljub vsemu snegu in mrazu ni bilo tisto božično noč obdržati Košarjevega Jožka doma. No, pa saj mu tudi niso skoraj nič, prav nič mu niso branili. Tistih par besedi, da ga utegne zebsti, tisto je bilo kar tako rečeno. Kdo naj mu pa tudi brani — ali Tonček? Bratec Tonček mu ni branil; saj so ravno njemu naročili gospod župnik zjutraj po maši v žagradu: „O polnoči naj pa tudi vaš Jožek pride, bo „svetil“ pri sv. maši; Streharjev je šel v šole, in zdaj je eden premalo.“ Še strežniku Tončku se je zdelo dobro in imenitno, da so gospod izbrali ravno njegovega bratca Jožka za malega strežnika; kaj šele Jožku samemu — —.

In mati naj bi mu bili branili? Saj so še Tončka ogledovali z zadovoljnostjo, kadar se je spretno sukal okrog oltarja in okrog mašnika, češ, blizu oltarja je in blizu gospoda, se vsaj ne potika za klopmi in po kotih kot drugi njegovi vrstniki. No Jožka pa — saj se ne bojimo povedati — so imeli mati že toliko rajši mimo Tončka, kolikor mlajši in manjši je bil od njega. Pa da bi mu branili v cerkev to noč, ko ima priti prvič v rdečem krilu in v beli srajčki, in sicer najprvi iz žagrada pred oltar?

Nič mu niso branili mati. Očeta pa, ki so imeli ostati doma za variha čez noč, niti vprašali niso za njih gospodarsko mnenje. Pa saj bi tudi oče ne bili branili; samo rekli bi bili: „Le pojdi in vedi se dostojno; ozirati se pa nikari!“ To bi bili rekli in nič drugega, pa bi legli mirno h gorki peči na klop.

Dobro in gorko so mati fantiča tisto noč zavili. E, mati vedo dobro, kje zebe in kako. Prav nič ni fantiča zeblo; vsaj na materino vprašanje sta odgovorila, da ju ne zebe, četudi je zdaj ta, zdaj oni potegnili sapo skozi rdečepremrznjeni nosek. No, pa kaj nos? Ni, da bi govoril; da le v roke ne zebe in v noge. Nos je tako na mrazu — in kdo koga vpraša, ali te

zebe v nos? Da te le ne zebe kam drugam, pa te ne zebe nikamor. In nikamor ni zeblo Jožka in Tončka tisto noč, in če bi ju bilo, bi tudi nobeden ne bil čutil in ne povedal. Sveti večer — pa naj bi kdo pripoznal, da ga zebe? Na sveti večer že tako neče zebsti nobenega otročička — pa naj bi Košarjeva dva, ki bosta nocoj to sveto noč, oba pred oltarjem, oblečena v tako ljubko strežniško obleko?

Pogumno korakata skozi noč proti cerkvi, sredi med njima pa mati. Že ju vidi dobra majka v rdečih krilcih in v belih srajčkah, in toliko, da se ji ne zdi, da je ona sama kot mašnik, ki stopa v najlepšem prazniškem oblačilu med njima. Ne, tega pa ne! Otresli so z glavo, kot bi hoteli pregnati slabo misel. No, pa saj se jim je tudi zdela res slaba, če bi se hoté primerjali z mašnikom. In niso se hoteli. Kar tako se jim je prikradla, kar tako povrsti: za Jožkom Tonček, za Tončkom pa mašnik...

Cin, cin, cin, cin, cin... cin... cin... cin... Orgle zabučé, strežniki z mašnikom pristopijo, toda Košarjeva mati ne slišijo ne orgel, ne vidijo za hip ne oltarja, ne mašnika, samo Jožka... Ali bo? kam bi se dejali, ko bi kaj pokazil. Toda samo za hip, za hipec — pri sveti maši se ne sme videti drugega kot samo sveto opravilo. To je bilo strahu in premagovanja! Od svete daritve so uhajale materi vedno misli in tudi oči na Jožka; na Tončka ne: on je že vaju, on ne bo pokazil — toda Jožek? Vendar sveta daritev je glavno; na daritev se mora paziti; naj pokazi Jožek ali če tudi Tonček: daritev je le daritev, popolna in sveta.

Končano je sveto polnočno opravilo. Po sreči je bilo — —. Oddahnili so se dobra mati. Nikdo nima kaj oporekati Košarjevima dvema, Tončku in Jožku.

Ni se bilo treba skrivati pred drugimi Košarjevi materi; ni se jim bilo treba sramovati sinov. Še kar v najgostejšo gručo so se zarinili, češ: tu se bo kaj slišalo o naših. In res se je.

Ta-le Košakov mali je pa kaj pripraven fantek. Tako majhen, pa se vede tako modro. Ali ste ga videli: pa prav nikamor se ni ozrl. Tako se je čulo iz gruče. Bližnje sosede pa so dregale srečno Košarico: „Ali slišiš?“ — Kako težko so zakrivali Košarjeva mati svojo radost; koliko premagovanja jih je stalo, da se niso oglasili v prilogo svojemu Jožku!

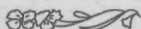
In Jožek? Ves srečen v ljubki cerkveni obleki; ves srečen pred razsvetljenim oltarjem; ves srečen, ko so mu mašnik pokimali v žagradu in šepnili: „Jožek, dobro si delal.“ — —

Prerinil se je od gruče do gruče, poslušal in poslušal, da bi čul materin glas — zaslišal je njih besede in naposled le prerinil do matere, se jih je prijel za krilo, da jih ne izgubi v temi. Seveda nista govorila med ljudmi o sreči, ki sta jo nosila oba v srcu; toda, ko sta krenila s ceste po ozarrah proti Košariji, in bila čisto sama, tedaj so pa govorila usta, česar je bilo polno srce. Vse je povedal Jožek, od prvega do zadnjega, in mati so bili veseli dobrega Jožka, ki ga imajo radi tudi gospod župnik.

Modri Bog! V tako neznamen začetek človeškega napredovanja si položil toliko radosti in srčnega veselja, da krepíš in dvigaš mlado bitje, od

stopinje do stopinje, in mu na vsaki višji stopinji daješ novega veselja, da mu s tem daješ poguma, da se ne zmeni za trnjevo pot pod nogami, temveč da gleda le na venec zmage, ki se mu ima položiti vrhu trnjeve poti na glavo!

J. G.

Betlehemske pesmice.

Pesem angelcev.

Angelci so prileteli
doli na zemljo,
pa so pesmico zapeli,
pesmico lepo:

Kaj je solnce proti Njemu?
Žar zagnjen v noč!
In vse zvezde proti Njemu
so le temna noč!

„Oj raduj se, ljudstvo drago,
ljudstvo zemlje vse,
da nebo poslalo blago
Rešenika je!

On je solnce, ki posije
v noč, v temo pregreh,
da življenje zopet vzklije
po zmotnjav grobeh!“

Veselo oznanilo.

Na betlehemski trati
pastirčki jančke pasli,
pa prileteli zlati
so angelci k njim v vas,
da jim oznanijo
rešenja srečni čas:

„Pastirčki, oj hitite
k ubožnemu tja hlevcu
ter Detece molite,
ki danes se rodi!
On, vsemogočni Bog,
tam v jaslicah leži!“

In tekli vsi so srečni
pastirčki tjakaj k hlevcu,
kjer se rodi On, Večni!
Tam pali so pred krov –
a On jim dal je Svoj
božanski blagoslov ...

Kot še nikdar, nocoj ...

Kot še nikdar, nocoj
nebeške zvezde sevajo,
in angelci prepevajo:
„Oj slava Bogu po višavah,
in ljudstvom zemlje blag pokoj!“

Kot še nikdar, nocoj
zemljani sladko spavajo.
Kako bi ne!? Saj plavajo
krilatci božji nad domovi
in blagoslov delijo svoj!

Kot še nikdar, nocoj
vsa širna zemlja srečna je:
prišla dobrota večna je
na zemljo, da omije grehe,
da milosti nam dá nebroj!

Angelci božji!

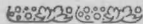
Angelci božji,
zlati krilatci,
plavajo danes
širok po zemlji
s srečno novico,
da se rodil je
tam v Betlehemu
človek in Bog,

ki je v rešenje
svetu poslan.

Angelci božji,
zlati krilatci,
pridite tudi
v daljne te kraje,

kjer mi živimo,
in oznanite
srečno novico,
in prinesite
bratovsko slogo,
mir in ljubezen
v kraje slovenske!

Bogumil Gorenjko.

Spomini na babico.

Spisal J. V. Slavin.

Ne, nikdar te ne pozabim, babica! — —
Ko pride pomlad, ko pride poletje in jesen, ko klijejo cve-
tice, ko potem umirajo, vedno se mi vzbudi spomin nate. In tiha
žalost me obide, in mehko mi je v srcu, tako mehko . . .

Zlasti pa pozimi moram misliti nate, babica. Zunaj naletava sneg, in
vihar tuli mimo voglov. Tako naletava morda sneg tudi na tvoj grob tam v
daljavi, kjer se dvigajo ponosne gore proti nebu in strmijo molče na do-
lino, ki je kroginkrog posuta z belim snegom . . . Tako naletavajo mogoče
snežinke na tvoj grob, in morda tuli tudi veter nad pokopališčem . . .

A jaz mislim tu v tujini nate, v gorki sobi, kamor že tiho plava črni
mrak. V oči se mi je prikradla drobna solzica . . . Saj to so spomini na
davna leta, ko sem bil še otrok, ki ne pozna sveta in bolesi, saj to so
spomini na one trenutke, ko sem bil srečen, neskončno srečen v tvoji bli-
žini, babica . . .

* * *

Bilo je spomladi meseca maja. — — Narava je ravnokar vstala in se
smehljala v najlepši obleki, v največji sreči. Saj ji pojejo drobne ptičke, saj
ji cvetó in duhté najlepše cvetke. Kako bi torej ne bila srečna in vesela?“

Da, narava je bila vesela; a jaz sem bil žalosten. Saj sem se moral
ravno takrat ločiti od domačega kraja in iti tja v tujino, daleč, daleč proč
od rodne vasi. Ločiti sem se moral od svoje babice . . .

Ko mi je podala svojo velo roko, sem videl, da ji je blestelo v očeh
par solz, katere je hotela skriti. „Kdaj se vidiva spet, kdaj?“ je šepetala s
tresočim glasom. „Morda nikdar več . . .“

In v srcu ji je postalo težko, in obrnila je svoj obraz od mene . . .

Mene je zbolelo, in težko mi je bilo. Ko je oddrdral vlak od postaje,
sem se stisnil v kot in strmel brezmiselno v dno voza. Po ušesih so mi
pa še vedno zveneli glasovi: „Morda nikdar več . . .“

* * *

In vendar sva se videla spet, po dolgih letih. — —

Zunaj je cvetel veseli maj, kakor takrat, ko sva se ločila. In presedel
sem zopet blažene ure v tvoji bližini, mila babica. Ti si mi pa dopovedo-

vala zlate nauke; in jaz sem te poslušal verno. Toda ure so bežale urno. Kmalu, ah, prekmalu sem se moral ločiti od tebe in iti v daljni svet, kjer biva zame sama žalost in otožnost. V srcu mi je ostala slutnja, da se gledava zadnjikrat. Kajti tvoja postava je bila sključena in težkih osemdeset let te je težilo. Tvoje oči so bile solzne, ko sva se ločila.

„Sin moj,“ si govorila s težkim, trudnim glasom, „mene kliče Gospod k sebi . . . Danes se vidiva zadnjikrat na svetu. Zato ne pozabi Boga in On naj bo tvoj zvesti spremljevalec, da se vidiva v deželi veselja in sreče, kjer bom molila zate . . .“ Dalje nisi mogla. Še zadnjikrat sva si podala roke in jaz sem odtrgal od tebe . . .

* * *

In res, nikdar več se nisva videla. —

Sneg je naletaval in mrzla sapa je vela nad zemljo. Takrat sem zvedel, da si umrla, da te ne vidim nikdar več . . . Podprl sem si glavo z roko in strmel predse.

Moj Bog, nikdar več ne vidim tvojega obraza, tvojih blagohotnih oči, nikdar več ne čujem tvojega glasu, v katerem je spalo toliko pravljic, toliko nauk . . . Nikdar več, nikdar! In glava mi je padla na prsi, in žalost, težka in obupna, mi je legla v dušo.

A zunaj je naletaval sneg, in veter je tulil mimo oglov . . .

* * *

Zato se rad spominjam v zimi nate, babica!

Ko tako sedim v mračni sobici, zdi se mi, da me obkrožajo davni tvoji glasovi, in nežne pravljice dihajo vame kot takrat. In zdi se mi, da vidim med njimi tvoj smehljajoči obraz, da mi šepeteš s tihim glasom: „Pridi, pridi za menoj! Jaz te že čakam, že dolgo čakam . . .“

∴ LISTJE IN CVETJE ∴

Novi listi in knjige.

1. *Knjiga o lepem vedenju*. Spisal Urbanus. V Ljubljani 1910. Založila Kat. Bukvarna. Cena 3 K, vezana 4 K. Vzgojiteljem in tudi mladini bodi toplo priporočena ta velekoristna knjiga. Posebno nas veseli, da je zasnovana na edino pravem temelju: podlaga lepemu in olikanemu vedenju je notranja dušna plemenitost; brez nje bi bila zunanja oglajenost le neka prozorna hinavščina, skoz katero se pa kmalu izda duševna praznота. (Pozdrav „Hvaljen Jezus“, na str. 73. se nam zdi preveč omejen. Četudi v okrajšani obliki naj ostane ta častitljivi pozdrav. še dalje splošna narodna last, ne samo v otroških ustih in samo v pozdrav duhovščini! Tudi pri sv. maši naj bi se še pristavilo: da

je dostojno, če se kleče prejme mašnikov blagoslov.)

2. *V zverinjaku*. Knjiga s podobami za otroke. Založila Katol. Bukvarna v Ljubljani. Cena K — 90. kart. K 1'50. — Ne le v veliko radost, marveč tudi v veliko korist bo ta zvezek otrokom. Na dobrih barvanih rizbah spoznajo najiminenitnejše zveri, ki jim bodo v spominu ostale vse življenje. Vsaka posebej je pa še označena s primernimi verzji. Na prvi strani ovitka se imenitno postavlja divji kozel.

3. *Robinzon starši*. Povest s podobami za otroke. Založila Kat. Bukvarna. Cena K 1'40, kart. K 1'90. — Znana zgodba je tu prikrajšana in primerno prirejena za otroke. Lepe slike, deloma barvane, pojasnjujejo dogodke. To je nekakšna priprava za umevanje povesti v celem obsegu, ki jo dobijo pozneje v roke.

4. Silvin Sardenko: *Mater Dolorosa*. V sedmih dramskih slikah. Ljubljana, 1910. Izdalo „Apostolstvo sv. Cirila in Metoda“. Cena 1 K. — Z nežnim, globokim čutom so zasnovane te slike, ki nam v lepi in lahkoumevni res pesniški obliki predstavljajo Mater božjo v njenih največjih bridkosti ob poslovljenju v Nazaretu, ob smrtni obsodbi, na križevem potu ter ob smrti in pogrebu božjega Zveličarja. Priporoča se za predstave in za čitanje.

v Fari pri Kostelu; Polenšek Marijan, učenec III. razr. v Radečah pri Zid. mostu; Kumar Rudolf, dijak v Ljubljani; Fr. Kramar v Mateni pri Igu; Mihael Pustišek, davkarski sluga v Kozjem.

Odgovor na šaljivo vprašanje v št. 11. Glutih.

Prav so rešili: * Fon Ivo, prvošolec, Olga, učenka II. razr. in Jožek, učenec III. razr. v Celju; Muri Jožek, Milka in Ivan, učenci na Jezerskem; Brejc Nada, učenka v Celovcu; Marolt Marjan, učenec III. razr. v Ljubljani; Štrukelj Joško, učenec IV. razr. na c. kr. vadnici v Ljubljani; Južnič Matija, Jakšič Matija, Marinč M., Marincelj Matija, Bauer Martin, Jurkovič Ana, Bukovec Amalija, Cetinski Ana, Bauer Ivana, Juretič Marija, učenci in učenke v Fari pri Kostelu; Miklavčič Andrej v Studenem; Kumar Rudolf, dijak v Ljubljani; Fr. Kramar v Mateni pri Igu; Mihael Pustišek, davkarski sluga v Kozjem.

* Rešitev: „Mrtvih“ ne velja, ker duša zveličanih posluša v rajski radosti nebeške speve.

Rešitev zastavice v št. 11.

S-lep, I-istina, o-ves, m-rak, š-um, e-pos, k-las = **Slomšek**.

Prav so rešili: Adamič Alojzij, dijak v Ljubljani; Muri Jožek, Milka in Ivan, učenci na Jezerskem; Brejc Nada, učenka v Celovcu, Marolt Marjan, učenec III. razr. v Ljubljani; Štrukelj Joško, učenec III. razr. na c. kr. vadnici v Ljubljani; Južnič Matija, Jakšič Matija, Marinč M., Marincelj Matija, Bauer Matija, Jurkovič Ana, Bukovec Amalija, Cetinski Ana, Bauer Ivana, Juretič Marija, učenci in učenke

Vabilo na naročbo.

Vse prijatelje slovenske mladine, ki so dozdej podpirali naša mladinska lista, srčno zahvaljujemo za dosedanjo naklonjenost in nujno prosimo, da bi nas podpirali še dalje zlasti s pridobivanjem novih naročnikov. To prosimo tembolj, ker bi radi še kaj izboljšali in izpopolnili oba naša lista, kar pa nam pri pičlem naročevanju ni mogoče. V novem letniku bo posebno zanimiv in poučen „popis romanja v Sveto deželo“ izpod spretnega peresa našega sotrudnika, ki se je sam udeležil romanja.

Cena „Vrtcu“ in „Angelčku“ je skupno 5 K 20 h. „Angelček“ se oddaja tudi posebej in stane na leto 1 K 20 h. (Na deset izvodov pod skupnim zavitkom se daje eden po vrhu.) — Naročnina in vsi spisi, namenjeni „Vrtcu“ in „Angelčku“, naj se pošiljajo, kakor doslej, z naslovom: **Anton Kržič**, c. kr. profesor v Ljubljani, ali: **Uredništvo „Vrtčevo“** (Sv. Petra cesta št. 78). V Ljubljani se lahko naroča tudi v **Katoliški Bukvarni**.

Priporočamo v nakup tudi poprejšnje letnike, ki se dobivajo v **Katoliški Bukvarni**, in sicer: 1. „Vrtec“, letnik 1905 do 1910, vezan po 4 K. — 2. „Angelček“, II. — XVIII. tečaj, vezan po 1 K. — 3. „Mladinski glas“, uglasbil **P. Angelik Hribar** (ponatis iz „Angelčka“) I. zv. (s slikami) dvoglasno po 24 h, II. zv. četveroglasno po 40 h in III. zv. dvo-, tri- in četveroglasno po 40 h. — 4. „Nedolžnim srcem“, pesmi s slikami (ponatis iz „Vrtca“ in „Angelčka“) po 1 K 20 h kart. in 1 K 45 h lično v platnu. — 5. „Iz raznih stanov“, speval **Taras Vasiljev**. Z dodatkom „Urban iz Ribnice“. Cena 25 h.

Letna naročnina naj se blagovoli naprej plačevati in kmalu poravnati, kjer je še kaj zaostalega.

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsakega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravništvo Sv. Petra cesta š. 78 v Ljubljani.